

Кравченко Вадим Олександрович,
судовий експерт сектору дактилоскопічних
видів досліджень та обліків відділу
криміналістичних видів дослідження
Запорізького НДЕКЦ МВС України

ВИЗНАЧЕННЯ СТРОКІВ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ

Питання строків виконання експертизи пов'язано, насамперед, з реалізацією одного із завдань кримінального судочинства – швидкого, повного та неупередженого розслідування злочинів, недопущення затягування процесуальних строків розслідування.

На законодавчому рівні чітких посилань на строки проведення експертних досліджень немає. Замала увага цим питанням з боку науковців переважно пояснювалася думкою про недостатню науковість даної проблеми, але ми вважаємо, що визначення строків проведення експертизи має велике практичне значення і є актуальним при проведенні розслідування.

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) та Закон України «Про судову експертизу» не містять положень, що вказують на строки проведення експертиз та досліджень. Водночас п. 1.13 Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5, вказує, що строк проведення експертизи та експертних досліджень встановлюється залежно від складності дослідження з урахуванням експертного навантаження фахівців, керівником експертної установи (або заступником керівника чи керівником структурного підрозділу) у межах: 10 календарних днів – для матеріалів з невеликою кількістю об'єктів і простих за характером досліджень; 30 календарних днів – для матеріалів із середньою кількістю об'єктів або середньої складності за характером досліджень; 60 календарних днів – для матеріалів з великою кількістю об'єктів або складних за характером досліджень; понад 60 календарних днів – для матеріалів з дуже великою кількістю об'єктів або особливо складних за характером досліджень (досліджень з використанням криміналістичного обладнання (лазерного, оптичного, електронного), проведення експериментальних досліджень, застосування декількох методів), при цьому строк виконання не повинен перевищувати 90 календарних днів.

У виняткових випадках, якщо експертиза є особливо складною і не може бути виконана в зазначені строки, більший розумний строк установлюється за письмовою домовленістю з органом (особою), який (яка) призначив (ла) експертизу після попереднього вивчення експертом наданих матеріалів. Попереднє вивчення матеріалів при проведенні простих та середньої складності досліджень не повинно перевищувати відповідно п'яти та десяти робочих днів; при складних та особливо складних дослідженнях – відповідно п'ятнадцяти та двадцяти робочих днів» [1].

Аналогічні строки проведення судових експертиз та експертних досліджень передбачені наказом МВС України № 591 від 17.07.2017 року «Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України» [2].

Крім Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, терміни їх проведення регламентовано іншими відомчими нормативно-правовими актами. Наприклад, відповідно до Порядку проведення судово-психіатричної експертизи від 08.10.2007 року № 397 [3], термін проведення амбулаторних та стаціонарних судово-психіатричних експертиз становить до 30 діб з моменту отримання всіх відповідних матеріалів. Залежно від ступеня складності експертизи й обсягу її об'єктів, поданих на дослідження, цей термін може бути продовжений за узгодженням з органом, що призначив експертизу.

У деяких випадках загальні терміни проведення судових експертиз, які зазначені в Інструкції № 53/5, не збігаються з термінами, які зазначені в інших нормативно-правових актах, що регламентують проведення окремих видів судових експертиз та експертних досліджень. Так, Інструкція про проведення судово-медичної експертизи, затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 року № 6, вказує на те, що проведення судово-медичної експертизи повинно бути закінчене протягом одного місяця з дня отримання від органів досудового слідства або суду всіх необхідних матеріалів [4].

Аналогічні строки передбачені у Правилах проведення судово-медичних експертиз (обстежень) з приводу статевих станів у бюро судово-медичної експертизи, Правилах проведення судово-медичної експертизи (досліджень) трупів у бюро судово-медичної експертизи, Правилах проведення судово-медичних експертиз (досліджень) у відділеннях судово-медичної токсикології бюро судово-медичної експертизи, Правилах проведення судово-медичних експертиз

(досліджень) у відділеннях судово-медичної гістології бюро судово-медичної експертизи, Правилах проведення судово-медичних експертиз (досліджень) у відділеннях судово-медичної цитології бюро судово-медичної експертизи, Правилах проведення судово-медичних експертиз (досліджень) у відділеннях судово-медичної імунології бюро судово-медичної експертизи, Правилах проведення комісійних судово-медичних експертиз в бюро судово-медичної експертизи (наказ МОЗ України від 17.01.1995 року № 6), де вказано, що строк виконання експертизи не повинен перевищувати одного місяця.

Порівнюючи чинне законодавство з нормативними актами колишнього СРСР, можна побачити, що на сьогодні строки проведення судових експертиз та експертних досліджень значно збільшилися. При встановленні термінів проведення експертиз, на наш погляд, необхідно враховувати такі фактори: складність дослідження (застосування складного обладнання; проведення експериментальних досліджень; застосування декількох методів; залучення додаткових фахівців установ України, у тому числі іноземних громадян; час, витрачений на проведення дослідження; вивчення додаткової літератури та інших матеріалів; доручення експертизи декільком фахівцям або установам); навантаження експерта; наявність необхідного для проведення експертизи обладнання; кількість та якість наданих для дослідження об'єктів, матеріалів та поставлених для вирішення питань; складність вирішуваних експертизою завдань та, відповідно, кількість поставлених питань; кількість залучених для експертизи фахівців; середній час, який було витрачено на проведення даного виду дослідження; ступінь розробленості методики проведення даного виду експертизи.

Терміни проведення експертизи у кожному випадку повинні конкретизуватися та контролюватися керівником експертної установи з урахуванням кваліфікації та стажу роботи експерта; кількості працюючих в установі експертів. Серед інших проблем, які впливають на строки проведення експертиз та експертних досліджень, варто зазначити перевантаженість експертів галузевих міністерств, у структурі яких функціонують відомчі експертні служби, у тому числі МВС.

Отже зазначимо, що неузгодженість строків проведення судових експертиз у нормативно-правових актах зумовлює необхідність розробки єдиних підходів до цієї проблеми та закріплення строків проведення експертиз в єдиному нормативно-правовому акті (наприклад у Законі України «Про судову експертизу»), узгодженому основними суб'єктами судово-експертної

діяльності – Міністерством юстиції України, Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством охорони здоров'я України з урахуванням рекомендацій, викладених вище.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз: наказ Мін'юсту України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

2. Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України. Наказ МВС України від 17.07.2017 року № 591. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17>.

3. Порядок проведення судово-психіатричної експертизи: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 08.10.2007 № 397. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0219-02>.

4. Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби в Україні: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 № 6. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0248-95>.